

Наша Ніва

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА З РЫСУНКАМІ

Выходзіць што тыдзень рускімі і лацінскімі літэрамі.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вуліца, д. № 20.

Цэна з перасылкай і дастаўкай да хаты: на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р., 3 мес. — 1 р. Перэмена адрэсу — 20 кап.

Хто не здалее адзін плаціць за „Нашу Ніву“, хай знойдзе ешчэ колькі людзей і вынішо газэту хаўрусам.

Хто снагадае справе адраджэньня нашага народу, нехай падтрымае нашу працу і падпішыцца на „Нашу Ніву“.

Лев Мікалаевіч Толстой.

Памёр 7 лістапада (ноябра) а 6 гадз. 5 мінут раніцы на ст. Астапово.

83 гады жыў, і больш як поўсталецьце працаваў на карысць усяго чэлавецтва. Л. Н. Толстой углядаўся у душу, у долю рускаго-мужыка, і у тым жыцці мужыцкім ён знаходзіў усё багацтво думак сучасных. Словам простым зразумелым развязываў найбольшыя загадкі жыцця. Яго слово—гэта быў звон-набат—іголас гэты разходзіўся па ўсяму сьвету. Німа хіба на сьвеці газэты каторая-бы не пісала аб гэтым вялікім вучыцелю, сеўцу згоды і любові паміж людзьмі. Ён заваёвываў ворагоў сваім нештодзеным, сьмелым, [справедлівым выступленьнем. Калі дзе здэкаваліся,

крыўдзілі чалавека, там ў абароне скрыўджаных заўсёды ставаў дзед з Яснай Паляны. І гаварыў горда, сьмела. Што можна было казаць Толстому, таго ня можна іншым. Ён умеў змусіць усіх шанаваць сябе і сваю асобу зрабіць нетыкальнай. Каб з ім памерацца трэба было быць веліканам мыслі і духа, трэба мець грудзі каторыя не задрыжаць страхам і мець дух свабодны сьрод нявольных!

Толстога зналі ўсе, увесь сьвет чытаў яго апаведаньня, яго вялікія мыслі. Такія мыслі і словы, што новыя дарогі паказваюць, і доляй народоў кіруюць. Німа у Расеі яму роўнага па заслугах і німа пісьменніка каб яго столькі кніжоч было выдано. Імя графа-мужыка Толстога грывела па усяму сьвету. Стыдаўся, што ён граф—і нямог у гэтай парожняй грамадзе жыць. Сьветам яго была Ясная Паляна, таварышамі яго былі мужыкі-хлебаробы. Разам з імі на поле выходзіў, памагаў ім ак добры сусед, будуючы ўласнымі рукамі хаты, коміны і печы. Казаў што шчасце у счасці грамады—трэба любіць бліжняго і памагаць. Так рабіў мудрэц і граф радавіты і на гэта весь сьвет спаглядаў. Толстой закладаў школы учыў дзяцей і як сам кажа: „ад дзіцяці і мужыка сам вучыўся“. Аб мужыку кажа: «што ён мае добрую і справядлівую душу, і трэба атклікнуцца калі ён завець!» Душой, сэрцам і мыслямі зжываецца з доляй мужыка.

Толстой быў сумленьнем цэлага сьвету. Калі сільныя здэкаваліся над слабымі усе чэкалі голасу Толстога, і не обмыляліся, ён казаў і голас яго грывеў па ўсім сьвеце, як голас прарока. Лягчэй было жыць, нават у самыя трудныя мінуты, калі мы ведалі, што жыве друг людзкі, мудрэц ясно-полянскі. Бо ён заўсёды думаў за мільёны людзей—нават у астатнюю мінуту, калі ужо канаў, Толстой звертаецца да тых, што окружалі яго з тым; „што ён адзін, а там мільёны людзей.“—Уміраючы думае не аб сабе, а аб грамадах людзкіх.

Ніколі не хацелася верыць, што яму 82 гады—бо ў думках сваіх ён быў бодрым і маладым, ён наймалодшым быў блізім.—Прыгледзьцеся, што дзеецца, як сьмертэльная хвароба прыкула Толстога да ложка, с катораго не суджэно было яму устаць. У Бэрліне, Лондоне, Пецербурзе, Варшаві, Вільні і т. д. ходзяць людзі спатыкаюць адзін аднаго пытаюць; а што? як Толстой? Тэлеграмы, што колькі гадзін прыходзяць з места, дзе ляжыць хворы, газеты, аб яго здароўі рвуць з рук. Разам падае звестка: „Толстога не стало—памёр і чалавека німа.—Стаіш як прыбіты і ня верыш. І ня хочэцца верыць што голас Толстога не адзавецца ужо, што горда і сьмела не аддасцца па усей зямлі!

Дэп. *Годнев* (акцябрыст, ад гор. Казані) кажэ аб аздараўленьні Пецербурга, што провінцыя—сёлы і гарады—жыве ў ешчэ больш нездаровых варунках. У Пецербурзе памірае па 100 тысяч душ жыцелёў 185 чалавек, у Орэнбургскай губ. 1225 чэл., у Чэрнігоўскай—958 ч., у Самарскай—942 ч.

Засяданьне 37. Партія народнай свабоды просіць зрабіць запрос аб гісторыях у Одэскім унівэрсытэце (глядзі № 51 „Н. Н.“). Дума прыняла запрос.

Лев Толстой у памяці мужыкоу беларусоу.

Як ведама ўвесь культурны сьвет падаў на калені перэд магілай вялікага вучыцеля зямлі Расейскай, перэд барцом за праўду і шчасьце на зямлі, якім быў Лев Толстой

Многа для каго яго навука сталася зоркай праводнай у жыцьці. Усе культурныя людзі, хто чым і як можа, умацовываюць яго памяць у народзі. А як атклікнуліся на сьмерць Толстого мужыкі, гэты цёмны і забіты, але вялікі і магучы сьвет? Як спаткаў гэты сьвет сьмерць таго, хто аб ім гаварыў усё жыцьцё, хто яму аддаваў усе свае сілы і аб ім думаў перэд самай сьмерцьцю, кажучы да ўсіх тых, хто быў пры ім: „Вы ўсё каля мяне, а таго ня помніце, што там—мільёны“... Ды ці знаў же мужык глухой вёскі што-нібудзь аб ім? О, гэта запытаньне лішняе! Хоць не чытаючы яго твороў, нават ні бачучы іх, але нейкім пачуцьцем, па цёмных чутках, усюды—у самых глухіх кутках аграмаднай Расеі—імя Толстого вядома і выгаварываецца з вялікай пашанай. З газэт мы чулі, што мужыкі нясьлі яго дамавіну і вянок свой убогі паперадзі ўсіх; нават іншыя з далёк прыезджалі на яго магілу. пасылалі з вёсак спагадлівыя тэлеграмы. Але большая частка мужыкоў ня ведае ешчэ, што памёр той, аб кім не раз дзівы даводзілося чуць. Ім газэта нічога ні скажэ: для іх Толстой так як-бы не радзіўся, не ўміраў і не памёр. Яны—гэтыя цёмныя мільёны—пазналі яго с казак і, колькі маглі абезсьмерцілі яго Чуткая душа мужыка сплела с казак квяцісты, дзіўны, незвычайны вянок на галаву вялікага ваякі за праўду. Усё жыцьцё „добрага Толстого“ адбіваецца ў гэтым вянку, як у люстры, хаця ў розных мейсцах ён розны..

Я хачу падзяліцца адным такім малюнкам Толстого, які зляжылі мужыкі беларусы майго павету (Слуцкаго). Гэта—сьветлы, ясны памятник, і вос як змалевала яго думка нашага селяніна.

„Было гэта так. Калі распусьцілі першую Гас. Думу і сабралі другую, колькі дэпутатоў, выбраных у другую Думу, паехалі к Толстому у госьці. Ён іх прыняў шчыра, пасадзіў за стол і пачаў частаваць. Яды было ўселякай многа і ўсе пілі і елі, весяліліся. Раптам Толстой устаў з-за стала і пайшоў і прынёс дзьве

міскі: адну—с перцам, другую—з макам, ды сказаў, каб новыя дэпутаты пакаштавалі таго і другога. Дэпутаты папробавалі маку, а пасья і перцу. Ад перцу у ўсіх пацяклі сьлёзы і ўсе пачалі плевацца. Гледзючы на гэта, Толстой весела разсьмеяўся і сказаў: „Вось, бачыце, як горка і праціўна. А мак смачны, нябось?—Так і жыцьцё мужыкоў—горкае, як перэц, а вашэ і другіх паноў—салодкае, як мак... Дык трэба, мае паночки, як засядзеце у Думе, старацца за мужыкоў, каб іх жыцьцё зраўняць з макам“.

„Дэпутаты маўчалі і думалі... Потым паехалі у Думу і пачалі бараніць мужыкоў. Яны так баранілі іх, так баранілі, што Думу распусьцілі“...

Так расказваюць сабе нашы мужыкі аб Толстым, а побоч гэтай казкі легенды ідуць многія другія. Ціж гэта не найдаражэйшы памятник—вянок на магілу вялікага ваякі за праўду? Ці не перэжыве ён другіх памяtnікоў—с каменя і гліны? Не, што творыць народ, за гэта німа мацнейшаго!

Так беларускія мужыкі абезсьмерцілі памяць вялікага расейскага пісьменніка.

Цішка Гарты.

Сэрца спытай...

Прыгледзься днём яснаму сонцу
І месяцу ночнай парой;
Ў шум цёмнай услухайся пушчы
І ў шумы паводкі вясной;

Пакратай мінуўшчыны попел,
Што ў казках ня кінула жыць;
Сягоняшні дзень паймі добра,
Што ў сьлед нашай долі бяжыць...

Кінь вокам на мур пабеляны,
На стрэхі з саломы зірні;
Зайдзі на магілкі с крыжамі
І насып забыты крані;

І ўсюды—ад краю да краю,
Дзе зьвернецца думка твая,—
Аб роднай старонцы пытайся
Ты неба, зямлі і жыцьця,—

А сэрца—калі ня звёў сэрца—
Аткажэ за ўсіх не ў нарай:
У нас ёсць паны і іх слугі,
А людзі...што-ж?..Сэрца спытай...

Янка Купала.

Пецербург.

Доктарская помач у Гродзенскай губэрні.

Ведама, што ў Расейскім гасударстві на кожную тысячу радзіўшыхся дзяцей памірае ў першым гаду жыцьця 273, а тымчасам у Франціі—толькі 166, у Норвэгіі—104, у Ірландіі (што пад